

PETTERI KERKO

Kauppakeskuspapin tuntoja

Kirkon strategian mukaan sen tulisi tavoittaa ihmisiä entistä paremmin. Kauppakeskukset ovat oivallisia paikkoja tavoittaa ihmisiä. Kauppakeskuspapilta voidaan edellyttää jonkinlaista visiota siitä, miten olla läsnä oman viestinsä kanssa ympäristössä, jonka toimintaperiaate rakentuu kilpailumisen ja kuluttamisen varaan. Pappi voi vaikka istua kahvilassa tiettyyn aikaan ja käydä ihmisten kanssa keskusteluja.

Kauppakeskus Iso Omena sijaitsee Espoon Matinkylässä. Se on valmistunut vuonna 2001. Jo rakennusvaiheessa siihen päätettiin rakentaa ”Hiljaisuuden kappeli”. Hiljaisuuden kappeli jäsentyy osaksi Espoon Olarin seurakunnan toimintaa. Kappeli sijaitsee hiukan vaikeasti saavutettavissa olevassa paikassa, ylimmässä kerroksessa, ns. palvelutasolla elokuvateatteria vastapäätä. Vuosina 2001–2005 kappelilla ei ole ollut seurakunnan vakituisia työntekijöitä, vaan sitä pitivät valvotusti avoimna seurakunnan vapaaehtoistyöntekijät päivystämällä kahden tunnin vuoroissa. Kappelia pidettiin aluksi auki arkisin klo 11–19, lauantaisin klo 11–15.

Selvittelen aluksi Olarin seurakunnan kauppakeskusprojektin taustaa ja kuvailen sitten omia tuntojani kauppakeskuspappina 2006–2008. Artikkelissa on tarkoitus pohtia, millainen toimintaympäristö kauppakeskus on tehdä seurakuntatyötä, ja miten pappi näkee kuluttamisen.

Keväällä 2004 Olarin seurakunnan seurakuntaneuvosto teki seuraavan aloitteen: Olarin seurakunta esittää, että perustetaan neljän vuo-

den seurakuntatyön pilottiluonteinen projekti (2005–2008), jonka tarkoituksena on selvittää seurakuntatyön edellytyksiä ja toimintatapoja suurissa kauppakeskuksissa. (Seurakuntatyön kehittämisprojekti kauppakeskus Isossa Omenassa 2005–2008)

Olarin seurakunta esitti tuolloin myös, että tämä projekti olisi Espoon seurakuntien, Kirkkohallituksen ja muiden mahdollisten toimijoiden yhteishanke, jonka rahoituksesta Olarin seurakunta vastaisi 40 prosentin osuudella, mikä on kauppakeskuksen omien selvitysten mukaan Olarin seurakunnan alueella asuvien asukkaiden osuus kaikista kauppakeskuksen asiakkaista. Lisäksi Olarin seurakunta huolehtisi projektipapin lomituksesta ja kokoavan toiminnan tukemisesta. Vastaavasti projektipappi osallistuisi muuhun seurakuntatyöhön noin 20 prosentin osuudella työpanoksestaan. Aloitteessa ehdotettiin, että projektia varten palkattaisiin projektityöntekijä, pappi, joka sijoitettaisiin hallinnollisesti Olarin seurakuntaan. Lisäksi parannettaisiin kokoavan seurakuntatyön edellytyksiä, minkä johdosta vahtimesta-

rityön tuntimäärää tulee lisätä joustavasti tarpeen mukaan.

Yhteistyökumppaneiksi projektiin ilmoittautuivat Kirkkohallitus ja Kirkkopalvelut, joista Kirkkohallitus myös taloudellisesti merkittävällä panoksella ja Kirkkopalvelut erityisesti viestintäosaamisensa kautta. Myös kauppakeskus Ison Omenan yrittäjäyhdistys päätti tukea hanketta. Samoin Espoon seurakuntien yhteinen kirkkoneuvosto päätti osallistua hankkeeseen toiminnallisesti ja taloudellisesti. Vuoden 2004 lopulla kukin yhteistyökumppani nimesi edustajansa hankkeen ohjaus- ja seurantaryhmään. (Seurakuntatyön kehittämisprojekti kauppakeskus Isossa Omenassa 2005–2008)

Kauppakeskuspappina Isossa Omenassa

Ison Omenan mainonnassa ja markkinoinnissa on käytetty iskulausetta ”pieni kaupunki”, jolla viitataan tarjolla olevien palvelujen moninaisuuteen. Kauppakeskus haluaa tuoda esille myös ns. pehmeitä arvoja, joita juuri seurakunta edustaa. Kauppakeskuspapin liikkuminen kauppakeskuksessa on koettu omistajien taholta hyväksi. Se viestii siitä, että kauppakeskus on kiinnostunut ihmisten hyvinvoinnista, ei vain heidän rahoistaan. Kokemukseni mukaan kauppakeskuksen asiakkaat saattavat papin tavattuaan ajatella, että mitäs jos menisin tuollekin juttelemaan nyt kun kohdalle sattui. Papin tavatakseen ei tarvitse mennä erikseen kirkolle, vaan häneen saa yhteyden samalla kun hoitaa päivittäisiä asioita.

Kauppakeskuspappina liikkuessani olen päässyt perille ihmisten mieliä askarruttavis-

ta teemoista. Eniten keskustelua on herättänyt ihmissuhteet. Korkea elintaso ei suojele ihmishuhteiden karikoilta, ja kun ei tiedä, mistä apua hakisi, voi tulla ex tempore papillekin juttelemaan. Kaikki tietävät papilla olevan vaitiolovelvollisuus, ja siksi häntä on turvallista lähestyä. Olenkin voinut antaa ihmisille kuunteluapua ja ohjata seurakuntien tarjoamiin perheneuvontapalveluihin. Tämä on kauppakeskuspapin toiminta-agendaa: tarjota kuunteluapua ja sen jälkeen kertoa, mitä palveluja seurakunnalla on. Toisinaan olen hienotunteisesti ehdottanut puhtaasti psykoterapiaan hakeutumista.

Yrittäjien kanssa olen käynyt juttelemassa silloin tällöin työpäivän mittaan. Heidän kiireensä on ollut yleisin puheenaihe. Varsinkin pienet yrittäjät saattavat kärsiä aukioloajoista, joihin kauppakeskuksen yrittäjän on sitouduttava, jotta suurella yleisöllä olisi selkeä kuva, milloin kauppakeskus on auki ja milloin sinne voi tulla asioimaan. Tällä on perusteltu yhtenäistä aukioloaikaa, joka sitoo yhden työntekijän liikettä siinä missä kymmenen työntekijän tai sitä suurempaa yritystä.

Ihmiset liikkuvat kauppakeskuksissa kuin unelmatehtaassa. Kauppakeskukset yrittävät ostaa asiakkaidensa aikaa. Samalla kun kuluttaja liikkuu kauppakeskuksessa hän törmää erilaisiin tuotteisiin, ja hänessä herää tarpeita ja unelmia. Uudet tarpeet, jotka syntyvät tavara- ja tuotevalikoiman laajuudesta, muuttuvat rahavirroiksi kauppakeskuksen yrittäjille. Siksi kauppakeskuksista halutaan tehdä mahdollisimman viihtyisiä. Niihin on tuotu elokuvateattereita, kirjastoja, taidelainaamoita, kappeli, hiihtoputkia, mikroautoratoja – kaikenlaisia elämyksiä tuottavia asioita. Kauppakeskuksiin

pyydetään säännöllisesti tunnettuja artisteja viihdyttämään asiakkaita. Nuoret kuluttajat tulevat hyvissä ajoin paikalle hengaillemaan kahviloihin ja tapaamaan kavereita. Samalla heissä herää unelmia. Ajan ja paikan taju häviää kun tehokas urbaanikulttuuri syöttää elämystodellisuutta. Ympäriällä on runsaasti nuoruutta ja kauneutta.

Yhtäkkiä paikalle astelee pappi. Pappikin on tullut tänne kuluttamaan, saattaa joku ajatella. Sitten hän ymmärtää: pappi on täällä uskiksia varten, hekin tarvitsevat edusmiehen.

Mitä pappina viestin tällaisen mielialan vallassa olevalle ihmiselle? Kykenenkö tarjoamaan uskottavan mielikuvan vastakulttuurista, joka ei perustu kuluttamiseen vaan perinteeseen? Uskallan epäillä, että kovin suurta suunnanmuutosta läsnäoloni ei aiheuta. Sen sijaan jotkut toisinajattelijat tai ne ”uskikset” tulevat Hiljaisuuden kappeliin, koska he saavat tyydytystä siitä, että kauppakeskuksesta löytyy edes yksi hiljainen paikka.

Jos kauppakeskus on uudenlainen kaupunkiympäristö, niin myös kirkon on raivattava tiensä sinne. Muuten kenties saamme heittää hyvästit haaveelle tavoittaa ja ymmärtää nykyaikaista ihmistä, joka ei enää välttämättä elä perinteiden vaan markkinavoimien velvoittamalla tavalla. Seurakunnan on yritettävä ymmärtää ihmistä kuluttajana. On kiistaton tosiasia, että suurin osa ihmisistä haluaa kuljeskella kauppakeskuksessa ja kokea sen tarjoamia elämyksiä. Siellä kirkko kohtaa ihmisen hädän. Siellä kirkko pääsee näkemään myös, miten hyvin joillain menee.

Ison Omenan kahvilat ovat kohtaamispaikkoja. Usein puolilta päivin kävelen erääseen pöytäni, missä muutama eläkeläismies istuskelee partioimassa. He tulevat päivittäin nauttimaan kauppakeskuksen tunnelmasta ja juttelemaan. Minutkin ovat hyväksyneet joukkoonsa, koska en tuputa. Vain pantakaulus kertoo minun olevan pappi. Siinä pöydässä keskustelu kulkee kaikissa maailman asioissa, eikä edes politiikkaa ja uskontoa puheenaiheina kaihdeta. Sitten on joku, joka käy päivittäin sairasta vaimoiaan laitoksessa katsomassa ja poikkeaa kauppakeskukseen matkalla sinne. Hänen pöytänsä voi aina poiketa. On monenlaisia elämänkohtaloita ja tarinoita siinä nykyaikaisessa ja viihtyisässä ympäristössä, missä leppoisan näköiset vartijat tuovat turvallisuuden tunteen.

Näkee, että ihmiset tulevat viihtymään. Yksinäistä ei tuijoteta, vaan annetaan olla omiasa oloissaan. Ihmiset katselevat toisia ihmisiä, nuoruutta ja kauneutta. Ihmiset nauttivat liikkeestä, elämän tunnusta. Jotain tapahtuu, jotain on jatkuvasti meneillään. Joku saattaa etsiä uutta identiteettiä tai pönkitystä itsetunnolleen keskellä tavaramerta.

Kahvila on kuin olohuone, mihin voi ostosten lomassa pistäytyä jäätelölle tai viinilasilliselle. Tietenkin kauppakeskuksen yrittäjät toivovat, että ihmiset tekisivät muutakin kuin viettäisivät aikaa. Kenties jonkun mielessä juuri syntyy ostopäätös hänen nähdessään kiiltävät näyteikkunat tai hyvin istuvat farkut jonkun jaloissa. Tällaista on elämä kauppakeskuksessa. Pappikin on paikalla kahviaan hörppien. Hänkin näyttää viihtyvän keskellä nuoruutta ja kauneutta, keskellä

unelmia ja hektistä meininkiä. Mutta minä olen täällä nimenomaan pappina, en vain viihtymässä. Toivottavasti ihmiset tietävät sen.

Ajatuksia kuluttamisesta ja työn tarpeellisuudesta

Millaisia eväitä kauppakeskuspapilla olisi tarjota kuluttajuuteen tai sen aiheuttamiin mahdollisiin ongelmiin? Minulle ei ole tullut kertomaan ylivelkaantumisen tai riippuvuudesta shop-pailuun. Näyttää siltä, että kauppakeskuspapin mahdollisuudet puuttua ihmisten kuluttamiseen ovat olemattomat. Kuluttaminen sinänsä ei ole hyvää eikä pahaa. Totuus on, että kansantalous tarvitsee kulutusta, jotta pyörät pysyisivät pyörimässä. On kuitenkin niin, että kirkon näkökulmasta esimerkiksi sunnuntaiaukiolot ovat tietyllä tavalla ”polvien notkistamista kulutusjumalalle”, kuten arkkikiispa asian ilmaisi. On vaikea pitää esillä kolmannen käskyn ”Pyhitä lepopäivä” viestiä ympäristössä, jossa raha tietyllä tavalla ratkaisee.

On totta, että pyhän ja arjen voi erottaa muutenkin kuin pitämällä kaupat sunnuntaisin kiinni. Jokainen meistä voi nähdä pyhyyttä jo siinä, että olemme olemassa. Elämän pyhyys on arvo, jonka ei soisi hukkuvan kulutusjuhlan keskellä, ja sitä kauppakeskuspappi koettaa läsnäolollaan viestittää. Perhe, rakkaus, läheiset, terveys – nämä ovat kuitenkin ihmisen hyvinvoinnin kannalta tärkeämpiä asioita kuin tavarajä kuluttaminen. Pyhän ja arjen erottamista Hiljaisuuden kappeli viestittää sillä, että se ei

ole avoinna sunnuntaisin. Sunnuntaisin ihmisiä kutsutaan kirkkoon – ehkäpä Hiljaisuuden kappelin oveen voisi kiinnittää ilmoituksen, jossa lukee ”Jumalanpalvelus kirkossasi joka sunnuntai klo 10”.

Näkinsin, että kirkon kannattaisi olla läsnä muissakin kauppakeskuksissa. Kirkon strategian mukaan sen tulisi tavoittaa ihmisiä entistä paremmin. Kauppakeskukset ovat oivallisia paikkoja tavoittaa ihmisiä. Jos kauppakeskukseen mennään, on valmistauduttava siihen, että tilavuokrat ovat korkeat. Kauppakeskuspapilta voidaan edellyttää jonkinlaista visiota siitä, miten olla läsnä oman viestinsä kanssa ympäristössä, jonka toimintaperiaate rakentuu kilpailun ja kuluttamisen varaan. Ja vaikka kauppakeskuksessa ei olisi kappelia, voi pappi olla silti siellä. Hän voi vaikka istua kahvilassa tiettyyn aikaan ja käydä ihmisten kanssa keskustelua.

Mielestäni kauppakeskusprojekti on ollut onnistunut tapa tavoittaa niitä ihmisiä, jotka eivät muuten seurakunnan palveluja käytä. On ollut ilo huomata, että joillekin on voinut olla avuksi. Papin näkökulmasta huomaa, että myös kauppakeskuksissa kaiken säihkeen ja tavarantalouden keskellä ihminen tarvitsee rakkautta, huomiota ja hyväksyntää. Kauppakeskus voi parhaimmillaan tarjota foorumin ihmisten väliselle kohtaamiselle ja yhteydenpidolle; se voi tarjota foorumin myös kirkolle löytää uutta jalansijaa 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa.

LÄHTEET

Seurakuntatyön kehittämisprojekti kauppakeskus
Isossa Omenassa 2005–2008.